

נתיבות אור

קצות דרכי אדמו"ר הגה"ח זצוק"ל והילוכו בקדושה.

כפרי גלוני אשכנז אשר פתחו לנו שערי אורה דרכי הלימוד לא היו אז מאים כלל צמדינתינו. וכאשר בקע כשחר אור ישראל האיר אור חדש על פני דרכי הלימוד והעיון בהלכה. כי החל להגיד חידושי תורה ופסולים. לבלול כל הש"ס והתוס' כמרחקה בחריפות נורא מאוד. והראה נפלאות אשר גדולי הזמן השתוממו על המראה הגדולה הזאת:

והנה איזה שנים היחה אשכנז עוסקת צמ"מ להביא טרף לביחה. והוא ישב לבטח על הכו"ט. אח"כ מאיזה סיבות נפסק פרנסתה. ואדמו"ר זצוק"ל היה עוד צעיר לימים. ואז נקרא מנכבדי ויקירי עיר ווילנא. לבא אליהם לשכון כבוד בחוכם. בחור ר"מ בישיבה. וכאשר אבק עליו ההכרח. ועול רבנות לא אבה לקבל ע"כ ניאות לבקשתם לקבל עליו המשרה הזאת. והגיד שם יום יום שיעורים נפלאים מאוד בחריפות עלום לתמהון לבב. ובמשך זמן לא רב העתיק מקום משכנו לפרור העיר זארעלא. אשר בצמ"מ שם היה כנופיא של ת"ח גדולי ישראל. מבני העיר וממקומות אחרים. ולרגליו נחוספו עוד גדולי תורה. אשר רובם ישבו אח"כ כסאות למשפט בקהילות ישראל ויהיו לגאוני הדור. ואדמו"ר זצוק"ל הרביץ שם תורה לעדרים. והיה מניד לפניהם שיעורים מידי יום ביום. שם פתח את אולנו. והראה את כמו וידו החזקה בכל מקצועות דרכי הלימוד והעיון. הן בפלפול וחריפות ובדרכי הפשט. והן בעמק הלכה.

ובן

הנה לא אבה לספר פה מקורות ימי חייו אדמו"ר הגה"ח זצוק"ל. וכל העתים אשר עברו עליו. בחור כותב חולדה. כי לא מלאתי בזה חפץ. רק אחנהלה לעמי לרגל המלאכה אשר לפני. להוציא לאור צמ"מ אחת קבוצת מכתביו הקדושים. ביראת ה' ולימוד המוסר. מלאתי עם לבבי להודיע מעט מהרבה. מגדולה חכמתו ויראתו לזקתו וחסידותו. ואת דרכו והילוכו בקדש. וכן כמה מדבריו הקדושים חכמה ומוסר. בדרכי ה' הישרים. למען ידעו הדורות כי ממקום קדוש יהלך. מלת חביר הרעים גלון הגאונים לדיק חסיד ועניו קדוש ישראל זצוק"ל. גם כי גברו דרכיו ועמקו מחשבותיו למעלה ולהשכיל בעצרת ה' ית"ש. על כן דרכיו ועלילותיו בקדש. יהיה לעינים לכל מבקשי ריון ה' ית"ש. ילמדו יראי ה' דרכו וילכו באורחותיו. ויהיו כל בית ישראל אחריו ללכת אורח משרים בדרך מוסרו הטוב. ולהאזין אף בקלה סבסני דרכיו מעשיו ומדותיו:

בבר כתבנו למעלה. כי בהיות אדמו"ר זצוק"ל עוד צעיר ילדותו בעיר סאלאנט. ראשו לעב הגיע רעם גבורת שכלו ועוצם חכמתו ובינתו עלה למעלה ראש נורא מאוד. וכבר נתפרסם אז לגלון אדיר תפארת ישראל. והנה צימים ההם היה עוד דרכי הלימוד והעיון בסגנון אחר מכפי שהוא כעת. כי ההנהגה היה לסלסל ולפלפל רק מיניה וזיה בחוס' ומהרש"א. גם

נתיבות אור

להשמר מפגע רע מעבירות חמורות. רק אמרו דיין להיות עלול להכשל. והיראה הגדולה הזאת אשר קנה לו בכח לימוד המוסר. היחה נר לרגליו. ופנתה לפניו הדרך לעבודת ה' ית"ש. והביאחהו לידי כל המעלות והשלימות והמדות חמודות שבעולם:

בראשונה בימי עלומיו. כאשר נשאו לבנו לבקש רצון ה' ית"ש. העמיק בחכמת היראה להבין ולהשכיל בדרכי עבודת ה' ית"ש. למנוח את הדרך הנכונה והמסילה הישרה שיצור לו בכל פרט. ראשית עבודתו בקדש היחה להיות עמל על לימוד תורה לשמה בבחינה נעלה. בחכמתו ראה ויוכח. כי בעקבות החפץ של לימוד לשמה. חוכל לאחז לפעמים משפט מעוקל. להחרפות ההשוקה להיות עמל על יכולת הלימוד. לחדד השכל ולהתחכם הרבה. וגם שיטיו צסדר דרכי הלימוד. לא כפי הסדר הנחוץ לכל אחד לפי ערכו להתפתחות כשרותיו. ושניהם כאחד רפיון החשוקה ושיטיו הסדר. יוכלו לסבב נזק רב להשתלמות החכמה. וע"כ היה אדמו"ר זקוק"ל מרחיב הדבור בזה מאוד לגדולי תלמידיו. להזהיר לכל יעבטון אורחותם. ולהראות כי יכולת הלימוד להתחכם ביותר. לקנות לב נבון לחדד השכל ולהיטיירו. ולרכוש הבקאות בכל מקצועות התורה. נחץ גם לכל איש לעצמו לעבודת ה' ית"ש. וכל אשר יוסיף חכמה ודעת. כן יוכל להוסיף שלימות בדרכי עבודתו ית"ש:

ובן נהן אל לבו ע"ד דרך הפלפול והחידוד אשר כמה גאונים וחסידים מדורות הקודמים. הזהירו מאוד לגנות מדרך הזה. רק לחדש תורת אמת. ואדמו"ר זקוק"ל עמל ויגע בזה הרבה. לבקש מה הוא משפט תורת אמת. עד אשר הכריע בסוף להתיר להשתמש בפלפולים באין חשש. וכמש"כ בעצמו בהקדמה לס' התבונה. וע"ש שהאריך מתחילה בדברים מושכלים במשפטי תורת אמת. ואח"כ כתב וז"ל אחת היא אשר חכמי המוסר הרחיקו מלבא בקהל ישראל היא הפלפול. ולדעתי נהפוך הדבר כו'. הב' היא אשר חזקה עלי יד הנסיון בילדותי בהיותי

וכן הורה דרכי הלימוד למעשה. והראה נפלאות הוויצא פנינים דינים מחודשים:

ומגדולי העיר והעמיה היו באים שם לפעמים לשמוע את חכמתו הגדולה. וכולם חרדו מפחד גדולתו ודבר גאונו. כן היה שמעתי' מזדרין בסומייהו דרצנן. כי צבתי מדרשות שבעיר. היו נושאים ונותנין בחידושי תורתו אשר יום יום יביע חומר. וכיפר לי איש אמונים כי פעם אחת נקרה לעיר ווילנא הגאון הגדול מוה' דוד לוריא זקוק"ל מביחאו. והיה הולך לפעמים לשמוע תורתו של אדמו"ר זקוק"ל בשעריו אשר הניד לפני הרבים. והפליג הפלגות גדולות מאוד על עומק שכלו וחרפותו של אדמו"ר זקוק"ל. אשר לא אוצה להעלות על הגייר:

אמנם לספר פה מכל חוקף דקדקו וחסידותו. לא ידעתי ספורות לבא בצבורות. כי היה נורא על כל תהילות. רק אפס קצתו אערכה פה. והנה בדרך כלל חומר. כמו שהיה גאון עולם בחכמתו ותורתו: כן היה אור עולם בדקדקו וחסידותו:

כבר חומר עם הספר למעלה. כי בהיות אדמו"ר זקוק"ל עוד בעל ילדותו נתקרב אל הקדש. הוא כ"ק רבו הגאון החסיד האמיתי קדוש ה' מוכזב אור עולם מורח יוכף זנדיל זקוק"ל. המפורסם בפי כל בשמו הקדוש ר' זנדיל סאלהנעטער. והבה"ה הג"ל האציל עליו מרומו מאוד דקדקו ודרכו בקדש. והעיר את לבו ללימוד היראה והמוסר. וכאשר החל לתמוך אחריו צנענלות רבו החסיד. לעסוק גם בזה. לבקש חכמה ומוסר יראה ה' וענות דק. לקחהו לבבו וההפעל נפשו מאוד צירחה ה'. וכה היה הולך והוסיף אומץ ועוז. עד אשר רכש לו יראה שמים. בכל יתרון הכשר למעלה להפליא ראש. פחד הדין וחרדת המשפט ויראת העונש. היה לנגד עיניו תמיד. וכמש"כ אדמו"ר זקוק"ל באגרת המוסר. כי מה שאמרו חז"ל בסנהדרין דף ז'. לעולם יראה דיין עצמו כאילו הרב מונחת לו בין ירכותיו וגיבהם פתוחה לו מיתחתיו. לאו דוקא דיין דה"ה כל אדם

נתיבות אור

נ

לעשות ע"ש, כן גם בדרך חיי עוה"ב אין לבקש לאסוף ולכנס ענין כל אושר הרוחני רק לעצמו, ולומר שלום עליך נפשי, כ"א להרבות כבוד שמים, לחוס ולרחם גם על הצדיקים, להצות לבבם ליראה את ה' ולהלך בדרךיו, ואז נחם ושב ממחשבתו, והחל לקבץ פגלים לתורה וליראה, ולזכות את הרבים:

וב"ב היה חזק בדעתו זאת, עד אשר צה"ת מכון שבתו צעיר ויילל, קרה מקרה אשר הרגישו באיש אחד כי דרכו נכחדה, הוא היה עוסק במלאכת נכירות נפרים, אנשים הרגישו בו כי הוא לבוש בתפילין כל היום ושפתותיו מרחשין חמיד וכדומה, רבים החלוו חלואה להתחזקות אחר פגומה האיש הלזה לידע מה טיבו, ובאו אל אדמו"ר זצוק"ל, לבקש ממנו לקרוא אחר האיש הזה ולכודע ממנו חוכן ענינו, אדמו"ר זצוק"ל השיב להם בזה"ל, הנה האיש אשר הוא ברום המעלה בחכמה ויראה תמיד, אינני מאמין אשר לעת בואת יבחר את עצמו, ויהיה נחבא אל הכלים לישיב בדר ונדרים, מבלי לראות גם בעד הדור, ויכל היות אשר הוא איש ת"ח ונדיק, פחה כאשר לא יכירו אותו בני אדם, והוא אומן מולנע, ודבר אין לו עם איש, הגהו מאושר מאוד, כי עבודתו בסתר עליון, והאקל לו לעבוד את ה' ית"ש, עבודה חמה לשמה ולעסוק בחורה לשמה, פחה מה לנו לחקור ולדרוש ענינו, ולפרסם מסותו לרבים, ולשגול ממנו את הסגולה היקרה הזאת של עבודה ולימוד חורה לשמה:

עיר הרבנות לא קבל עליו מימיו מטעמים כמנוסים שהיה לו, אמנם לא חורה הדרך הזה לתלמידיו, הנה בדרך כלל החזיק כי דבר הסוראה בדורינו, הוא חיי יסוד דת החורה, וכן כתב בזה ממכתביו חו"ל, דבר העומד ברומו של עולם האמיתי, להחל לב לחזק מלכ הסוראה בישראל אשר יסוד הדת נשען עליו, להורות לעם המעשה אשר ישען, ודרך החורה אשר ילכו בה בו"ב ע"ל, וכן בפרט היה מדריך לגדולי תלמידיו, לבוס לב להשתלם בלימודים בדרכי הסוראה, להיות נכונים לעת מלאה:

אחדים

צהיות אכור בלימוד המוסר ומשפטים. גמרתו בדעתו לכוף את ילרי בו. לעוזב לגמרי דבר הפלפול. ורק אל האמת יהיה מצבי בו. בהליכתו במלכ הלזו השקפתי בעין חודרת. כי החשוקה להראות כח שכלי פרלה גבול האמת וחתעה את שכלי להטות האמת אל חפצי. אז אמרתי טוב טוב לי להחיר לי באין חשש להשתמש בפלפולים. כאשר התירו חו"ל לחידודא למען יהיה שכלי חפשי בו"ב ע"ש:

בן צילדותו כאשר גבה לבו בדרכי ה'. וחוקק דקתו כחועפת ראש, עלה בדעתו לחזות דרך הפרישות, להיות נחבא אל הכלים בתור נסתר, לא לפרוש עצמו מדרכי העולם ומבני אדם, כי אם להסתיר חכמתו ומעשיו וכל דרכי הנהגתו מעין כל איש, שלא יכירו אותו בני אדם ולא ידעו ממכותו כלל, ולחור לו מקום לגור שמה שיוכל להגיע אל מטרותיו, וכבר החל לעשות הכנה על זה, והנה כידוע ליו"ח הנה הדרך הפרישות הנפלאה הזאת, היא קרובה מאוד לפני מבקשי ריון ה' ית"ש, לקנות שלימות גדולה בעבודה ה' ית"ש, ולעלות במעלות רמות ונשגבות, גם בדרכי הרוחניות, ומה גם איש כמוהו עם חוקק חכמתו וגאונותו ויראתו הגדולה:

אולם לאשר כי בדרך הפרישות הזאת, יבאר מהאדם לעשות חיל בעד ה' וחורתו, לשחד מכחו להועיל גם לזולתו, להוציא יקר מזולל ולזכות את הרבים, ע"כ שם לבבו להעמיק בזה, עד אשר החליט כי לא זה הדרך חפץ ה', לאיש אשר חלק לו בחכמה, ויראה ה' מעשו, ושאר רוח לו לפעול ישועה בעד חורה ה' ויראתו ית"ש, לישיב בעת בדר ולהשקיף רק לזכות את עצמו, ומה גם לפי מלכ הדור, המשכיל ביראה ה' אל ידום בעת הזאת, וכמו בחסלות חפצי עוה"ו, אשר חלילה לו להאדם להיות כל עמלו רק לפיו, כי עולם חסד יבנה, להשפיע מטובו גם לזולתו, ולהשכיל אל דל, וכמשי"ב בהקדמה לס' נפש החיים, בשם הגה"ח מהר"ח זצוק"ל, שהיה דבריו חמיר שזה כל האדם לא לעצמו נבדא, רק להועיל לאחריו ככל אשר ימלא בכו

נתיבות אור

קולר בידיו מעט שבלים לשם מלוא. ויבש ודש
אוחס ואחר הדישה היה מכנים אוחס בחיבה
קטנה. והיה מחזיקו צביתו צבית גמיו. וקודם הפסח
טחנו אוחס ברחיים של יד ועשה מעט קמח.
ללאת בו בלילה הראשונה ידי מלוא. וכמה
יגיעות היה בזה. ולפעמים גם הולאה רבה לפי
ערכו. וראיתי במכתב אחד אשר כתב בהיותו
מחון למדינה לאחד ממקורביו. ע"ד הכנת
השמורה למלאת מלוא. וז"ל הטעור. אבקש נא
מכת"ר למחול לעשות המעט שמורה על ליל
פסח צעדי כו'. אל יקמץ כלל בהולאה הנדרש
על זה. כי זהו אלילי כמו אחריו אשר אין זה
קימוץ עכ"ל. ובמכתב אחד משנה אחרת כתב
בזה הלשון. אל יחוס על ההולאה גם על איזה
רו"כ. לא גרע מלוא עשה דמלוא מוניע דלרבעה
מינים עכ"ל הטעור :

שמירת פיו ולשונו מדברים אסורים כמו
לה"ר כו'. היה בהירות גדולה
מאד. ואם כי היה דעתו מעורבת עם הכריות.
בכ"ז היה נזהר ב"כ מדברים בטלים. פ"א הוכיח
לאחד ממקורביו על עניני דבור פה. אמר לו
צוה"ל על לה"ר לא תוכל לומר אלי טול קורה
כו'. וכמדומה גם על דברים בטלים. ואם
אדמו"ר זצוק"ל בענותותו אמר כמדומה. בלי
ספק שהיה נזהר בזה מאוד :

פ"א הסיח אדמו"ר עם איש אחד ממקורביו
במילי דעלמא ובפנים שוחקות. תלמיד
אחד יר"א שמע את החלכות הדבורים נדמה
לו כשפת יתר. פ"א דבר התלמיד עם אדמו"ר
על אודות גדר דברים בטלים. הרהיב בנפשו
עוז לשאול את אדמו"ר. על משפט הדברים
אשר דבר אז עם האיש. אדמו"ר בענותותו לא
הקפיד על שאלתו. והשיב לו זה האיש היה מר
נפש מאוד. והיה גמ"ח גדול לשמח את נשאו
הענומה. ולהסית ממנו דאגתו ועצבונו. עשה
במה חובל להרנין את לבבו. האם לעכס עמו
צעניני יראה ומוסר. הלא אך במחק שפתיס
מעניני החבל. ומזה נוכל לשפוט. כמה היה
שוקל את דבריו בפלס ומאזני יראת ה' :

עור

אחרים מגדולי תלמידיו, אשר היה צרום
דמיונם. כי יהיה לאל ידם. להבליג
על כל עמל וחללה. ולהקדיש ימיהם קדש לה'
נצלי לקבל עליהם עול רבנות. שאלו לו על
דבריו ועליו. הזה תהיה תורה לשמה. ללמוד
לתורה הרבנות :

אדמו"ר זצוק"ל ענה להם במחק שפתיו.
אין לשמה גדול מזה. הן שגיתם
צדמיונכם. אל תחטו עצמיכם בשוא נהפה.
כי תוכלו לעמוד בנסיון. הן כאשר ידחק לכם
הלילה השעה מהטורכות הפרנסה לב"ב. כל
עלמכם תחבלע. ואז לא די אשר ההכרח יצא
התבס לקבל עליכם עול ההוראה. הן גם אם
לא חטו עדיין שלמים ומחוקקים. למלאות כל
דרכי ההוראה. לא יצטר מכס להכניס עצמכם
צעול הזה של ההוראה. כי ההכרח שולט על
הכל. ובאשר זה יהיה עכ"פ. נמלא כי מטרת
הלימוד אינו לשם תורת הרבנות. רק כאשר
זה יהיה בהכרח כנ"ל. בין אם יהיה מחוקק
להוראה או לא. הנה הלימוד לדרכי הוראה
חובל להיות לשמה. למען אשר לעת מלוא. כי
יאבק עליו ההכרח. לא יכשיל את הרבים הלילה.
ויהיה בכלל מה שאמרו חז"ל בע"ז דף י"ט. כי
רבים חללים הפילה זה תלמיד שלא הביע להוראה
ומורה. ואין לשמה גדול מזה :

דרך עבודתו בקדש בחלק התורה שבין אדם
למקום. הן בצור מרע והן בטעם טוב.
היה בהירות וצוריות גדולה לקיים את כל
דברי התורה. היה מרגלא בפומיה הכתוב אם
הבקשה ככסף כו' אז תצין יראת ד' וגו'. והיה אומר
כי הכלל הוא להיות עבודה ה' י"ש כפי החלכות
טכני הכל. והיה מראה כמה דוגמאות מדרכי העסק.
להשתמש בהם להירות וצוריות בעבודה ה' י"ש.
פעם אחד שלח טעלעגראף מעיר מעמיל לווינגט
לחגו הגאון זצ"ל ביום י"ג ניסן ע"ד בדיקת
חמץ בחדרו :

בקיום מ"ע של כית מלוא ללאת בו ידי
מלוא בלילה הראשונה. היה מה
שנ"ל הומרא בדבר השמירה. והיה איש אחד

נתיבות אור

נז

ימיו. כי מלבד אשר הוא החזיק בשיטת הרמב"ם פ"ד לרצות. שאין לח"ח ליהנות מכבוד חורחו. אך ביותר פחד וחרד לנפשו. פן בעולם טועין בו והוא גזל צידו. וע"ז היה נאחז ומלמער חמיד :

פ"א נקרה לביתו רב אחד גדול ממתי סודו בעת האכילה. אמר לו אדמו"ר אולי יראה כבודו לטעום דבר מזה. יוכל לטעום כי הוא מאכל כשר. הרב שאל לו לפתור את חידתו. אדמו"ר השיב לו בלחות לשונו. אללי וכל להיות כי המאכל אינו כשר. כי הוא גזל צידו. אכן אנכי כבר קניתי בשינוי מעשה. ולפני כבודו הוא מאכל כשר :

בבל משך ימי חי אשתו היטה פרנסת הכנסתו המנומלמת צא לידה. והוא לא ידע מאומה מכל אשר אשה וכמעט לא הביט בצורת מטבע. ולעת זקנותו כאשר מחה עליו אשתו. נמלא בצעזעזע איזה סכום מעות אשר קמלה משיססה. ויען כי הוא היה נהג משל אחרים. ע"כ לא נגע מזה אף פרוטה אחת וכן לא נתן מזה מאומה גם ליו"ח. ורק פזר אותם לצדקה :

אדמו"ר זאק"ל לא קבל מחנה משום אדם. גם אח"כ בהיותו מוכרח ליהנות משל אחרים. הגם מלבד פרנסתו המנומלמת אשר הגיע ע"י אחד מיה"ס מתלמידיו כ"ל. לא קבל שום מחנה. כאשר ידעתי מכמה מעשים. אשר כמה ראו להטותו בסך מסוים ולא קבל בשום אופן. וגם אח"כ כאשר מחה עליו אשתו וגשאל יחידיו. ולו ראה לשחד מכחו ולקבל. היה יכול לחיות ולהתפרנס בכבוד. אולם הוא נמאס איננו במחיייתו ומלבושו בכל היכולת לקבל את הרע במיעוטו. שלא ליהנות הרבה משל אחרים : **ספר** לי איש אמונים מעיר קצינא בערג. כי בחורף האחרון מימי חייו. בהיות אדמו"ר זאק"ל צעיר ק"צ. נקרה לשם גביר אחד מקהל ארץ אשכנז. מן היראים והחרדים לדבר ה'. ופקר את כבוד אדמו"ר צדיקו. כאשר החזקין על מצונו וסדר מחייבו בקש להטות אותו במדה נפרזה. ואדמו"ר לא אבה שמוע

עור זכור חזק. כי פ"א בעל ילדותו הלכתי עמו לשוח בשדה אחורי העיר. אנכי אשר מוראו היה עלי מאוד. ממוחל רב כזה. לא דברתי עמו מעולם כעם אחד האדם. לשוח עמו לספר לו ענינים. רק הייתי עושה אולי חמיד כאפרכסת לשמוע מתק דבריו ואמריו. אך היה לי אז איזה מטרה. ספרתי לו איזה סיפור מעניני החבל. בהתיי ליכר. שאל אותי האם היה לך איזה כונה במה שספרתי לי. או בלא מחביון. אנכי אך החילתי להגיד לו מטרתו. הפסיק אותי ולא אבה שמוע. אמר לי אינך צריך לחרץ את עצמך. מה י"מ אלי אנכי רואה רק להעיר אותך על אודות דברים בעלים : **הנה** כאשר זכינו לראות את מראות ישראל. ולהטבוח חמיד על דרכיו ועלילותיו וחטותיו. ע"כ לפי השערתינו לא הלך ד' חמות ברעיון בעל מהורה או יר"ש :

ברדכי המדות עמל ויגע הרבה מימי גלומיו. בכח חכמת המוסר. ובכח הלימוד וההרגל. עד אשר העלם לנודרגה רמה מאוד. וסיקן כל כוחותיו ומדותיו. עד אשר כבש לפניו כל המדות טובות וחמדות להיות לו כעצב קיים :

חמדת הממון ותאות הכבוד. אשר היא כמאורה פרושה כמעט על כל החיים. היה מושלל מהם כמעט עד קצה האחרון. כאשר עול הרצונות לא קבל עליו מימיו. ע"כ התגלגל חמיד החת דוחק ועוני. כל מחסור לא עלבו מימיו. מעולם לא נשמע ממנו שיהיה נשמע מפיו במרוצת דבריו. שום דבר ע"ד מלבו הנשמי :

בהיות משכן כבודו צעיר ויילגה התפרנס שם מהגדת שיעורים. ואחרי אשר ע"י סיבה הידוע ליו"ח. עזב את העיר והעתיק את אהלו לעיר קאזונא שמו עליו נכבדי הקהילה המכרה להיות מנהל עניני העיר. וקבל פרס בעד זה. ובאמצע שנותיו עזב המשרה הזאת. ואז היה מוכרח ליהנות משל אחרים. והיתה פרנסתו מושפעת אליו ע"י אחד מיה"ס מגדולי תלמידיו. ועל דבר זה הלמער אותו לדיק כל

חית

נתיבות אור

בבוא אדם גדול לעיר. אשר אדמו"ר אזה לבקרהו צבית משכנו. לא הביט על

נימוס הנבוג בעולם. כי האורח יקבל מהחילה פני החושב. אך זרז עלמו מיד לסור למשון האורח לחלק לו כבוד הראוי. וכן בגלל חיזה ענין הגדרש לו. לא יבצר ממנו לסור לבית כל איש :

אנכי ראיתי בעיני בהיות אדמו"ר בענקוס אחד משך זמן. ונקרה לשם ג"כ אדם

גדול נכבד לשמו. אדמו"ר היה צריך אליו בדבר חיזה ענין נחפזי שמים. והלך לביתו חיזה

פעמים. הגדול הנ"ל מלבד אשר לא קבל פני אדמו"ר לראשונה. עוד לא נהג מדת ד"א לשב

לבקר את אדמו"ר במעונו. חיזה נכבדי הקהילה. חרה להם מאוד בגלל הדבר הזה. כי חשבו

זאת לפחיתות הכבוד. גם מה שהלך אליו אדמו"ר לראשונה. נכבד אחד לקח דברים עם

אדמו"ר על דרכו זה. גם מה שהלך אליו לראשונה. ומה גם מדוע בלך אליו חיזה פעמים.

אחרי אשר לא שב לבקר אותו. אחר זה דבר אדמו"ר עמי ביחוד אורות זה ועל רוח בני

האדם. ומדי דברו נחפז מלמד מאוד. ואמר לי בשום אופן אינו נחפז במוחי להבין מה זה

ענין. מי ילך לראשונה לקבל פנים. ואם ישוב לבקר אותי או לא. בעיני הוא כחוק הנערים

וביחוד כאשר אני צריך אליו באיזה ענין. ובה הרמז לדבר בחכמה. ובהפסלות רב ועצום.

עד אשר נשתוממתי למראה התפעלותו הגדולה : **במדת** העוה הגה בגדולתו כן היחה

עוהותו. וכל דרכיו ודבריו והטעותיו ציראח ה' ועוה לך. ה"א להעלות על הכב

ולא יתואר בחרט אטש. בבחינת עבודת ה' ית"ש. לא היה מחשיב א"ע למאומה. ובדרשותיו

אשר דרש ביחוד לפני תלמידיו. כאשר זה היה דרכו להגיד באמצע בהפעלות להעיר ולעורר

הלצות. הגה פלגי מים ירדו עיניו על מלבו הרוחי :

גם בחיזיונותו במלבושו. לא הצטיין בהם כמנהג אנשי המעלה המצוינים בלבושיהם.

כי היה הולך לבוש ככל המון בית ישראל וכאחד האדם. למען לא ימושך עליו עין רואה. וע"כ

בהיותו

שמוע ולא קבל בשום אופן. כאשר התפלל הגביר אח"כ צבית המדרש התבונן כי אדמו"ר

מתעטף בצלית יסן נטן מאוד. בקש מאת מכיריו ומקורביו של אדמו"ר לדבר על לבו.

כי לכה"פ יקבל מידו מחנה קטנה שרונה לקנות עבורו טלית של מלוא חדש מן הטוב והמוצחר.

האיש הנ"ל אשר סיפר לי הדברים. הוא היה נכנס ויולא חמיד צבית אדמו"ר. והוא הלך

בשליחות מלוא הזאת. לכלכל ולעכס עם אדמו"ר על ככה. והרבה לדבר על לבו. כי הוא גם

מלוא טלית נאה. בגוונות הדברים אמר לו האיש. גם אנכי הולך בצלית יסן. אם הזמין

ה' לידי חיזה ריוח. הייתי קונה לראשונה טלית נאה. אדמו"ר השיב לו בלחות. אם ה' חנה

לידי חיזה ריוח ג"כ הייתי קונה טלית נאה. סוף דבר לא קבל בשו"א :

גם במוחו לא קרי אנפשיה. ועזבו לאחרים חילם. כעובדא דר"ל בגיטין דף מ"ז.

שאלו שם. כי נח נפשיה שבק קבא דמוריקא. קרי אנפשיה ועזבו לאחרים חילם ע"ש. והנה

קבא דמוריקא הוא דבר מועט. וכמבואר בגיטין (דף י"ב.) כי קבא דמוריקא הוא מהנה מועטת.

אולם אדמו"ר זלוק"ל לא הניח לבניו אף קבא דמוריקא. אף לא שום ספר. כי לא ראה ליהנות

משל אחרים לקנות ספרים. והיה משהמש בספרים שאולים. ולא נשאר ממנו מאומה.

כ"א טלית יסן נטן ותפיליו :

במדת הכבוד כמעט הגיע למדת ההשחחות שזכר החסיד בעל חובת הלבבות.

להיות השבח והגנות שיה בעיניו. והוא אמר פעם אחד על עצמו. כי במדה זו יש לו דרך

פליסופית. להיות דרכי הכבוד נבזה בעיניו נחמם. ובכ"ז היה צורח מן הכבוד בכל היכולת.

בשנים הראשונים אשר הפרות התוארים. לא היה נפרץ כ"כ למרבה. היה לו למרות רוח

אם השיג עתה בהארים נעלים. והיה מסתיר אותם. ולא ראה להביע בהם. רק אח"כ כאשר

נפרץ חזון התוארים במדה מרובה. שוב לא שם לב ע"ז :

נתיבות אור

נח

הסד. לשלם לו טובה תחת רעה. והיה אומר שהוא מ"ע מן החורה של הדבק במדותיו. וכמו שאמרו חז"ל בסוטה דף י"ד אחרי ה' אלקיכם חללו וכי אפשר כו'. אלא להלך אחר מדותיו של הקב"ה ע"ש. והנה כאשר נחבוק בדרכי מדותיו ית"ש. הנם כשארם עובר עברה גם בזה הרגע שממרה רלון ה' ית"ש. הקב"ה נוטב עמו ומשפיע לו חיים כי לולא השפעתו ה"א להחיים אפילו רגע אחד. וכן לר"ך האדם להתנהג במדה זו לנגד מי שמקניטו ומילר לו. ואדמו"ר זוק"ל ההנהג במדה זו למעשה ילמדו ישרים דרכו:

פעם אחת אמר אדמו"ר זוק"ל לפני תלמידיו טעה מושכלת למדת הקפדנות. להרגיל את עצמו להיות מעביר על מדותיו. להזיח מלבבו טיגל ואיצה וקפידה למי שחטא לו. ואשר הוא בעצמו השתמש בחכמה זו בימי טלומיו:

הנה בש"ס אחת בכמה מקומות חין לו עליו אלא תרעומות. כמו בצ"מ בריש פ' השוכר את האומנין והעשו זה את זה. חין להם זה על זה אלא תרעומות. וכן שם בדף ע"ח ובדף ק"ב ע"ש. ולכאורה תמוה מה לר"ך להזכיר כלל מעגין תרעומות. הו"ל לומר רק כי חין לו עליו הביעת ממון. כי תרעומות בודאי יהיה לו מעצמו:

אולם ביאור הדבר הוא. כי ענין תרעומות הוא קפידה וטיגל בלב, והנה עבירות שבין אדם להבירו, אם יחטא איש לאיש, אפילו לא הקניטו אלא בדברים, לר"ך לרעות אותו ולפייסו, וכמבואר בגמ' יומא דף פ"ז, וכ"ז שלא פייסו הגה עפ"י דין ראשי להיות לו עליו תרעומות וקפידה, רק אם חבירו פייסו לא יחטא המוחל אכזרי מלגמול, וכן אם יחטא איש לחבירו בדברים שבממון ע"י גרמא, אף כי גרמא במקין הוא פסור ואין לו עליו הביעת ממון, מ"מ ראשי להיות לו עליו תרעומות, אולם שיחיה לאדם על חבירו תרעומות וקפידה על הנס הוא עון גדול מאוד. ועכ"פ כמו שהביעת ממון הוא דין אם עפ"י משפטי החורה חייב לשלם. כמו כן הביעת תרעומות

בהיותו בדרך או במקום שאין מכירין אותו. וכאשר הוא בעצמו לא החודע מי הוא. לא היה יוכר עליו כלל כי הוא איש מאנשי המעלה. ונהא הרגישו בו בני אדם. זולת את אשר לא היה יכול להסתר את אור פניו הסכור. אשר חכמתו ויראתו האירו פניו באור פני מלך חיים:

לעת זקמתו היה מכנה את עצמו בשם עני זקן. והיה מליצתו על לשונו מה לעני זקן לבקש מחמודות העולם. סיפר לי איש אמונים מעיר קעינסבערג. כי בחלותו שמה את חליו האחרון. ותקפה עליו מחלתו. ורבים מיקירי ונכבדי הקבילה באו חמיד לבקרו. החבוננו כי בחדר אשר שוכב שמה. עומד מורה שעות גדול ודופק בחזקה מאוד. טענו יחד להסיר המורה שעות מחדר הזה. להעמידו במקום אחר. אדמו"ר זוק"ל שמע את אשר הם מתלחשים יחד. התרעם עליהם אמר להם מה הבקשו. איש עני זקן חולה. מה בכך אשר דופק מורה שעות באזניו. האם תאמרו עוד לראף את פני החוץ בחצן וקש:

ידוע כי מיסודי דרכי העטה הוא. שלילת מדת הקפדנות ומעביר על מדותיו וכמו שאמרו חז"ל בשבת דף ל"א ה"ר לעולם יהא אדם ענוותן כהלל. ואל יהא קפדן כשמאי ע"ש. וכן מבואר בסוטה דף מ'. דאמר ר' חבה מריש הוה אחינא ענותנא אנא. כיון דהוינא ליה לר' אבא דמן עכו. דאמר חיהו חד טעמא. ואמר אמוריה חד טעמא ולא קפיד. אחינא לאו ענותנא אנא. הרי מבואר כי מיסודי דרכי העטה הוא שלא להקפיד כלל:

וע"כ אדמו"ר זוק"ל עם גודל ענוותנותו. היה מלטיין ג"כ במדה זו של שלילת הקפדנות ומעביר על מדותיו. למעלה להפליא מאד. כאשר ידענו מכמה מעשים נפלאים שקרה לו עם אנשים שהלירו לו. ודרכי הנהגה עמוסה. ועוד ביותר היה דרכו בקדש. אם אחד חטא כנגדו. שגמל לו חיזה רעה. או אישר אותו. היה משחדל חונ"י לחפש מקום. חולי יוכל לעשות לו חיזה טובה ולגמול אותו

נתיבות אור

דין בש"ס גם חנני הייתי יודע. אדמו"ר השיב לו בדיחותא. חנני בש"ס שלכם חן זה במלוא. אבל בש"ס שלי כתוב כן. הרב הג"ל הפתיר בו לבאר את ההרהר הזה :

אדמו"ר זצוק"ל ענהו. הנה חז"ל ביצמות דף ט"ח דרשו על הכתוב. ויהי

רעב צימיו דוד שלש שנים כו' : ויבקש דוד את פני ה' : ויאמר ה' אל שאל ואל בית הדמים כו'. אל שאל שלא נספד כהלכה. ואל בית הדמים על אשר המית את הגבועים, ופריך צננו קא חבע אל שאל שלא נספד כהלכה. וקא חבע על אשר המית הגבועים. ומשני חן דאמר ר"ל מאי דכתיב בקשו את ה' כו'. אשר משפטו פעלו באשר משפטו שם פעלו. ופרש"י באשר משפטו במקום שדנים האדם שם מזכירין פועל דקדוהו ע"ש :

אנחנו רואים במדותיו של הקב"ה דבר נפלא. כי דוקא בעת שפוקד עון אדם עליו. אז מזכיר גם פועל דקדוהו. והנה נמיתת שאל שבוא תחילה מלכותו של דוד המלך ע"ה. עד סוף ימי דוד לא חבע הקב"ה משראל. מה שלא נספד שאל כהלכה. רק כאשר עלה רגון מלפניו ית"ש. לפקוד עון שאל על אשר המית את הגבועים. הזכיר גם פועל דקדוהו. ותבע מה שלא נספד כהלכה :

וזה הדבר. חנני חובע מהבטח הג"ל. דבר אחד מה שלדעתו חינו עושה כשורה. וכאשר מוצא להדבק במדותיו ית"ש. לואת כאשר חנני חובע מינו את עונו. עלי להזכיר גם את חורו. ולחת לו יתרת הכבוד הזה. אף כי בעת אחד לא הייתי עושה כן. אף עתה אמאל לי לחובה לעשות זאת. כי באשר משפטו שם פעלו :

עתה נחזון מה גבשו דרכיו. ומה עמק מחשבותיו ביראת ה'. למצוא במדה החמודה הזאת במדותיו ית"ש. ואחר זה למשול ברוחו להדבק במדה זו. ולהתנהג כן למעשה. ובמנהג העולם אהנו רואים. כי מי שיש לו חרמונות על חבירו בעד חיזה עון. אם הוא בדבר שנוגע אליו או אף שנוגע לשמים. כל חורתו ולקדוהו לא תוכנה עוד :

ובדרך

ג"כ הוא דין אם רשאי להיות לו עליו חרמונות עפי" דין. זהו מה שאמרו חז"ל חן לו עליו אלא חרמונות. היינו כי חן לו עליו חרמונות ממון אבל רשאי להיות לו עליו חרמונות. וזה שאמרו צ"מ שם אי דאמר בעה"צ בארבעה כו' חרמונות מאי עבדתיה ע"ש. והיינו דבכה"צ שאמר בעה"צ בארבעה. אינם רשאים להיות להם חרמונות :

והנה כמו בחביעת ממון. אם יהיה לו לאדם חוב ממון אלא חבירו. וימחול לו החוב. הנה מחילה ח"ל קנין. ואם יתחרט ח"כ ויתבע ממנו את חובו. הרי הוא גול גמור מאחר שכבר מחל לו את החוב. כמו כן אם יהיה לו על חבירו חביעה מחילה חטא שחטא חבירו כנגדו. אשר עפי" דין רשאי להיות לו עליו חרמונות וקפידא. אכן אם חבירו פייסו ונחל לו. הנה אם צ"ז יהיה לו על חבירו קפידא וחינה בלב. הוא עון פלילי. שהוא חובע מחבירו מה שכבר מחל לו :

ע"כ זאת העלה היעולה למדה הקפדנות. אם יחטא איש לחים בדבור או במעשה. ימחול לו חייב צפה מלא. ואם ח"כ יהיה לו בלבו עליו. יחשוב עם נפשו שהוא עון גדול. וכמו שחביע חוב מעות מה שכבר מחל לו אשר מוכן לכל כי הוא גול גמור. כמו כן אם יקפיד על חבירו על חיזה חטא שכבר מחל לו :

אדמו"ר זצוק"ל בהדר גאווה. חפש ונאלץ גנוי נטמונים במדותיו של הקב"ה. ודבק בהנהגה להלך אחריהם. ולדוגמא הגני לספר דבר נפלא פעם אחד נקרה לביתו רב גדול אחד ממכיריו ומיודעיו. ואחרי התרועעו יחד זמן מה. והרב הג"ל נטל רשות לפסור וליקר. גם אדמו"ר זצוק"ל הכין את עצמו לילך מצינו. הרב הג"ל ראה והתבונן כי אדמו"ר נושא בידו סכס כסף. מה זה בידכם שאל לו הרב. ענהו אדמו"ר. המעות שייכים להכם אחד. ואני הולך למסור המעות לידו. הרב שאל לו כמתמיה מה לו למר להסריח בעלמו. הלא הוכלו לשלוח ע"י שליח. אדמו"ר ענהו לדעתו הגני מחויב לעשות זאת בעלמי מדין הש"ס. הרב אשר היה גיס ביה באדמו"ר. אמר לו בנחות אם היה ע"ז חיזה

נתיבות אור

נמ

והשקפתו בדרכי הנבונה בזה שנוגז בין אדם לחבירו. הן נודע בנפשו. כי לפעמים גם מגדולי היראים טוקסו ונלכדו. כי בחרות חסם על אנשים שהאירו והרעו להם. ישגו זהם שוט לשונם ויחפלו להעניש אותם קשה בזה גבתי מרומים: ואל יפלא הדבר בעינינו. כי כן הוא בצבע בנ"א. וכמו בצרכה יש ירא ה'. אשר בצבע הוא קמאן ומשלו יקפון את ידו לחוס ולרחם על דל. חולם משל שמים לא יקמץ להריק עליו ברכה עד בלי די. וכן הוא בקללה אף האיש ירא ה'. אשר גם בחרות אפו על מי שהקניטו והאיר לו. לא יגע בו לרעה אף באצבע קשנה: חולם משל שמים ימטיר עליו פחים וגפית. חולם בזמנת לא זה הדרך בחר ה'. כי ענוש לזדיק לא טוב. ועי' בזה' ברכות דף ז' ד"ה הוה לזוקי ע"ש:

ע"ב מה נפלא ומה נהדר הוא חכמת מדותיו של אדמו"ר זוק"ל אשר לפנוע באדם אף בזה גבתי מרומים. היה נחשב בעיניו בחור אדם המזיק. וע"כ לא ראינו מאדמו"ר זוק"ל מופתים כאלה. כי לשונו היה כזה מזוקק. והיה נזהר מאוד מאוד שלא להוציא מפיו ח"ו שום דבר רע אף על מי שפגע בו והאיר לו. אך המופת הזה ראינו ממנו. כי מי שהרע לו והקניטו. היה מדתו להשתדל היקף לחפש לשלם לו טובה חמת רעה להדבק במדותיו ית"ש כנ"ל:

בן הנוגע בבין אדם לחבירו בדרכי הנבונה וגמ"ח. היה בתכלית הזריות והחריפות: הוא העביר לפעמים מזה חסידות בשביל דרכי גמ"ח. בצוה לפניו איש קשה יום לשלול בעצמו. שם את לבבו להעמיק בעיון רב בדבר אשר שאל להקנהו בצעה טובה. חנכי ראינו בעיני כי פעם אחד בא אליו עני אחד קשה יום מנוחב פרנסה. ושפר לפניו מרי שיתו ותוגה לבבו. והגיד כי אין לו עצה אחרת. כי אם לסבב בעיירות לדרוש במקלות. אבל גם זה יבאר ממנו. כי אינו חומן במלאכת הדרוש. ולא יוכל להשביע את השומעים רבון. ע"כ בקש טובה וחסד מאת אדמו"ר זוק"ל ללמוד להיות חזק דרשה. ואדמו"ר זוק"ל לא מנע ממנו את חפצו. ונתן לו את

ובדרך מליצה הנני אומר. כי יש מהפכין את המורה הזאת. היינו באשר פעלו שם משפטו. כדומה אחד יש לו תרעומות על חבירו בעד איזה חטא ועון. וכאשר יהיה נדרש לעשות לו טובה ולהזכיר שבו. אז יפקוד עליו עונו. למונע ממנו את הטוב מכל וכל או לקמץ בשבו. כי באשר פעלו שם משפטו: דרכי תהלוכתו והנהגתו. בחלק התורה שבין אדם לחבירו. היה בתכלית הזכירות והזריות למעלה להשכיל להפליא מאוד. הן עבור מרע והן בעשה טוב. כל דרכיו היה שוקל בפלס ומאזני משפט. בחלק חושן משפט. כמו בחלק א"ח ויור"ד: והוא הרחה נפלות כמה דוגמאות. עפ"י משפט התורה. חיד האדם נכשל בקל בעון גזל ומיני דמיון והדברים עהיקין:

הנה כאשר אדמו"ר זוק"ל נתן לפעמים כתב מליצה לאיזה עני. ואח"כ באו אנשים והלשינו עליו. כי האיש הזה אינו שוה לתת לו כתב. כי אינו טובג כשורה ואין דרכיו מתוקנין. אשר בזהג שבעולם במקרה כזה. חומ"י יחפשו תחבולות להשיג את הכתב לחזרה. ואדמו"ר לא חת ולא זע. והיה אומר הלא הכתב נתתי לו במתנה והוא שלו. עתה לשלול ממנו הכתב הוא גזל גמור:

פ"א ביהוה צמוצ עם חלגיו. נחגלגלו הדברים ע"ד אנשים זדיקים. אשר דבריהם נשמעים בשמים. ונתקיים בהם והגזור אומר ויקס לך. ואחד סיפר לפני כי הוא יודע מאיש זדיק. כאשר לפעמים פגעו בו אנשים והאירו לו. הכס בשוט לשונו. ופגע בהם קללתו. וכל דבריו נתקיים לא נפל צרור ארצה:

אדמו"ר זוק"ל אמר על זה בלחות לשונו: כי האיש אשר הוא במדרגה רמה כזו אשר דבריו יוכלו לעשות רושם: הלא מאוד צריך להיות נזהר. לנאור לשונו ושפתיו להוציא מפיו שום דבר רע. כי בקל יוכל להיות אדם המזיק. כי מה גדל אם מזיק צידים או מזיק בשוט לשונו. להכות רעהו בסחר בזה גזירה עליון: והנה מהדברים האלה. מכל לעמוד ולהחזיק על חכמת רוחו של אדמו"ר. דעהו

בקשה

נתיבות אור

ה'. הנה פעם אחת בערב יוס"פ. בהיותו הולך לבית"ד להתפלל תפילת מעריב. והנה לקראתו איש אחד מגדולי הידועים. פחד והדרת הדין היה נראה ויכבד על פניו. ודמעתו על לחיו. אדמו"ר שאל אותו להגיד לו איזה דבר הנחוץ לו. והאיש הירא מגדול עצבונו והדרתו לא ענה אותו מאלוה. אדמו"ר זק"ל אמר בזה"ל. כאשר עברתי מעל פני האיש חשבתי בלבי. מה הגני חייב ואשם כי אחת הנך יר"א. והפחד והרעד מיום הדין. מה זה נוגע אלי. הלא אחת מחייב להשיב אותי על שאלתי בנחת רוח. כי זהו מדרכי הטובה וגמ"ח:

דרכי תהלוכתו עם בניו ויו"ח היה נפלא מאוד. הנה טעם ההבנת אבות ליו"ח. אשר רבים חללים הפילה. כי האהבה הזאת תעורר עיני פקחים ותסלק את דרכם. כי האהבה שחדתם להוציא משפט מעוקל. הנה אדמו"ר זק"ל כבש לפניו את הטבע עד שלא היה לו שום הכדל בין יו"ח לאחרים. הן בגשמיים הן ברוחניות. מלבד מה שמחויב עפ"י דין. והדברים עתיקים:

אחד מצניו אשר היה סוחר נכבד. כמעט מעולם לא שאל אותו על תהלוכות עסקו. ומה הוא גורל מלכו. אך כאשר היה בא לבקרים אצל אביו אדמו"ר זק"ל לפקוד את שלומו. היה שואל לו רק אם הוא קובע עתים לחורג: **גם** הנה אחד מצניו. אשר פעם לא ראה את פניו כמה שנים. וכאשר בא אליו לא נהפצל מאומה. ונתן לו שלום בחכמה כאשר היה רואה אותו זה מזמן קרוב:

כאשר אחד מי"ח היה נלחץ בין המלרים. לא שחד מכחו בעדו. כאשר לא שחד מכחו בעדו:

והיות נפלא אם כי לעצמו היה מושלל מכל חמורות החבל. מהחלואה והתמדה והכבוד ועוד כו'. בכ"ז מה שנוגע לזולתו. היה יודע ומרגיש בכל השוקת האדם חפזו ונאווי מעניני החבל ונולואה. כי מה שכתב אדמו"ר זק"ל בס' תבונה בזה"ל. והיותו כבד בצחו' החיקון. הוא בדבר המידות כי זה כלל גדול במדות. שרוב מדות

נקשהו אשר שאג. ולמד לו איזה דרוש חף חזר עמו פעמים ושלש:

בן לא התעלל ליתך בעצמו לבית אחד ממכיריו. בגלל איזה טובה וחסד לזולתו. ואף הנשט והשלב לא מנע אותו ולא עמד לו לשטן על דרכו. וזהו כמש"כ אדמו"ר זק"ל בס' תבונה. כי במה שנוגע לתועלת והגהת חבירו. החוב פרושה להשתמש היפך הפרישות ללכת בשוקים וברחובות קריה לחפש לתלחות טובת חבירו. ומכש"כ טובת רבים כו' ע"ש:

היה נרעד ונפחד מאוד מפני איש מר ומאוק. וכן מפני פני המחזיר על הפהמים. כאשר הוא נכבד רוח וז' את דכא:

ידוע כי מדרכי הטובה וגמ"ח הוא. לקבל כל אחד בספ"ו ומה גם לאיש קשה יום ולהיות דבורו בנחת. ובמו שמבואר בס' ראשית חכמה שער הידעה פ' י"ב מדברי רז"ל וז"ל. אמר ר' יוסי כו' בטעם שאדם נפטר מן העולם לא די שהוא נבהל ממלך הנו' כו' הלא שואל לו כלום עסקת בהורה ובגמ"ח והמלכה לקונן שחרית וערבית. והמלכה את הצדק בנחת רוח כו' ע"ש. והנה העבודה הזאת להמליך את חבירו בנחת רוח. ולהרחות לו פנים מאלוה. הכבד ביותר אם האדם הוא ברי' ח"ו באלהה ופחד ופניו זועפות ולבו כל עמו. ואמר אדמו"ר זק"ל. כי לפעמים גם על ידי דאגות ופחד הדוחי. תלא משפט מעוקל בדרכי המדות. כמו בימים הנוראים האיש אשר הוא עמוס ציראת ה'. ומלא פחד והדרת הדין יסובב מזה גירסון בדרכי ההנהגה עם חבירו. אשר לריך להמליך אותו בנחת רוח. ולפעמים הנה אז יותר נקל להכשל לטעום וכדומה. חף כי באמת הנה בעת הזאת הלא לריך להיטיב דרכיו ביותר בדרכי המדות. להשביע לחבירו ראון. הסיובה הוא מאשר האדם אינו מורגל להת לב בענינים הטובים ליראה ומוסר. כ"א ילך במהלך הרגילו כפי נטיית טבעו:

וסיפר לנו אדמו"ר זק"ל. כי עוד בטל ידותיו. כאשר לימוד המוסר לקח לבבו. ועשה עליו רושם להתבונן בדרכי יראה

נתיבות אור

ס

לא ידעו מזה כ"א יח"ס. והעלין היודע כל העלומה. והמשלם שכר טוב ליראיו. לפניו נגלו כל עמלו ויגעו :

שבילן

היה כהולך במים רבים. ועקבותיו לא נודעו. כי היה אומן מולנע אומן מכוסה. הוא הסתיר בכל היכולת את גדולת חורתו ולקוחתו. ואם אמנם כי רוחב שכלו ועומק חריפתו. לא היה יכול להסחיר. צפה אשר היה נדרש לו לחועלת הרבים. וביחוד צפה אשר הרבין תורה לעדרים והגיד שיפורים. אולם כאשר התרועע יחד עם גדולי תורה. היה נחבא אל הכלים. וכסחיר את חכמתו בכל האפשרויות. וע"כ גם מהות בקיאותו לא היה אפשר לידע על נכון. בדבריו לפעמים בד"ת. והוכיר חיזה דבר מדברי חיזה תוס'. שמענו ממנו כי כוונת היה לאמר תמיד. במקרה ראיתי מקרוב את דברי תוס' :

רק

את זה שמעתי באזני. כי פ"א הייתי מתאחרת עמו במקום אחד בש"ק. וזה היה בחורף בימי חמש טבת. אדמו"ר זצוק"ל היה ישן בחדרו. ואנכי בחדר הסמוך. עפ"י סיבה כבה הנר בחדרו. ורק אור הגאון האיר מבחוץ מבדל החלון. אדמו"ר ניער בחצי הלילה. וישב על הכסא אלל החלון. והתחיל ללמוד בע"ש, בגמ' ב"ב דף ע"ט בסוגי' דמועלין בהן ובמה שצחוקן כו', ולמד כסדר את דברי הגמ' וחזר על דברי תוס', וכה היה יושב על מקום אחד, ושינה בקול ערב ונעים מאוד, כמעט עד אור הבקר :

לפי

הנראה ידע הרבה גם בנסתרות, כי היה אללו גם בפרי קבלה, ולפעמים היה מחפש צננות להשיג חיזה ספר מספרי קבלה, אולם כדרכו בקדש לא דבר מאומה בזה עם שום אדם, וע"כ עקבותיו לא נודעו לנו בזה :

פעם

אחד נקרה למהו, רב גדול אחד מגדולי גאון הדור, עם ספר חדש אשר הדפיס והס לא הכירו זה את זה, אדמו"ר זצוק"ל הלך לראשונה לבקר את כבוד הגאון הג"ל במעונו לפקוד את שלומו, בגאון הג"ל הגיש לאדמו"ר את ספרו ובקש ממנו לעיין

מהות הטובות. המה רק כמה שנוגע להאדם בעלמו. אבל כמה שנוגע לחבירו. החוב להשתמש בכל עוז בהפוכה. כמו לברוח מן הכבוד היה מדה יקרה כו'. אכן כמה שנוגע לחבירו. אמרו רז"ל חיזתו מכובד המכבד את הצריח. הפרישות אשר היא מעלה נשגבה לבני עליה. היא רק צבחינת האדם לעלמו. אבל כמה שנוגע לחועלת והגהת חבירו. החוב פרושה להשתמש היפך הפרישות. ללאות בשוקים וברחובות קריה. לחפש למלאות טובת חבירו. ומכש"כ טובת רבים כו'. לזאת צריך האדם לעמול לעשות קנייה בנפשו בכל דבר והפסדו כו' ע"ש :

כמה

נעימים דבריו הק'. וכמה הוא נאה דורש. וכן היה נאה מקיים. וע"כ בדרכי המדות. התהפך כחומר חותם. בין מה שהיה נוגע לעלמו. לבין מה שנוגע לחבירו. הוא בעלמו היה מושלל מומדת הכבוד עד קלה האחרון כנ"ל. ובכ"ז היה מזהר מאוד לכבד את הצריח צניעות הכבוד הגאון. בעברו דרך חיזה עיר. היה הולך לבקר את רב העיר במעונו לחלק לו כבוד. וכבד אומר למעלה כי לא היה מהעלל לילך לבית אחד מומכיריו. בגלל חיזה טובה וחסד לזולתו כנ"ל :

הנה

הבטחון היה מדה יקרה וחשובה מאוד. וכבר אמרו חז"ל בסוטה דף מ"ח. ר"א הגדול אומר כל מי שיש לו פת בסלו. ואומר מה אוכל למחר חיזו אלא מוקטני אמנה ע"ש. אמנם זהו בודאי רק מה שנוגע להאדם בעלמו. אכן כמה שנוגע לחבירו. חלילה להשחמש נגדו במדה זו. כי על חבירו החובה עליו לדאוג עבורו. מה שיאכל למחר. וגם לימים רבים. וכן בהנוגע לדבר ה' לתורה או ליראה. צריך לעשות כל ההשתדלות : ואין להשתמש במדה הצנחון :

אנכי יודע דבר נפלא.

מענין אחד אשר אדמו"ר זצוק"ל ראה ויזכה. כי לאחר שנים רבים מאוד. הוכל ללאות משפט מוטקל. להסב רפיון בחיזה דבר ה'. והכל היקף לדאוג ע"ז. וכה עמל ויגע בזה הענין. כל משך השנים הרבות. ואין קץ לכל עמלו. והכל בהסתר

נתיבות אור

לער, כי בעוה"ר התורה היא גוסס ר"ל, הוגיה ומקיימה יסוחו וימעטו מיום אל יום, ולזה כל אשר יגביר האדם שמחת לבבו בחורטיו הקדושה. ככה יתעורר בקרבנו ביותר, רגשי לער ויוגן ממוצת העוה"ר כי תרד פלאים חמורית. אכן בכ"ז הרבה לדבר לוף חמורי מעט, איך כי עם כ"ז יש מקום לשמחה:

עליו נתקיים וראו כל עמי הארץ כי שם ה' בו ויראו ממוך, דמוהו והארו וזיו קלסתר פניו היה מורא מאוד, עם אשר ה' ית"ש חלק לו מותנת התן והיופי, כי היה יפה תואר מאוד, עם זה חכמהו ויראשו האירה את פניו הטוהר, באור פני מלך חיים, וביחוד בעת אשר העמיק מחשבתו באיזה ענין, אם בתורה או ביראת ה', כמעט התפשט נפשו מגשמיותו, והיה פניו הטוהר בוהר כלבת אש, ואז היה תוארו כמלאך ה' מורא מאוד עד אשר חדרו מגשת אליו, ומי שלא ראה בעיניו, ח"א להיות לו יור בזה, כי רוח אלקי היה שפך על פניו, וככלאת השמש בגבורה. הוא לא הניח מעולם לזייר אומן, לזייר על פני הגליון את אלם דמות חביתו, כי לא אבה זה בשום ענין: **והנה** יוהר שהיה גלון וחסיד, עוד זכה וזכה את הרבים במדה נפרזה מאוד, אם בדרך כלל הוא הרים קנן התורה ויראת ה' בעולם, וביחוד במחמיותו. ואם בדרך פרט בכל מקום אשר היה שם משכן קדושתו, פעל פעולה עזה על מוכריו ומקורביו, וכל אחד ואחד לפי ערכו קבל תועלת רוחני אם מעט ואם הרבה, אם בדרשותיו אשר נוטל ילדותו היה דורש ברבים תמיד, ודבריו היו חולבים להבות אש ביראת ה', וטפת תעופתה שפתותיו, לוף חמורי מעט מורפא לגפש, ומפיו הפיק מרגליות, ואם את אשר נתקיים עליו וראו כל עמי הארץ בו, כי מי אשר התבונן על דרכיו ועלילותיו ומדותיו, התפעל נפשו מאוד, ועשה רושם על לבבו ליראה את ה' ית"ש:

סיפר לי איש אמונים. כי בהיותו צעיר אחת התרועע במקרה עם איש אחד גביר נכבד מפורסם לר"א זקן וכסא פנים. והנהגתו

בו, אדמו"ר השיב לו, ימחול מר כי התפסיה שלי חייגה קלה וכבד לפני לעיין בספר, התשובה הזאת לא הפיקה רגון אלל בגלון הנ"ל, אכן אחר התמומה בגלון הנ"ל איזה שבועות ובנושך הזמן התרופעו יחד איזה פעמים, ועלה ביד הגלון הנ"ל להכיר מעט את אדמו"ר, הכונה רוחו ודרכו בקדש:

ויהי קודם נסיעת הגלון הנ"ל, ובאו רבים מנכבדי העיר לקבל מוננו בזכות הפרידה, אמר הגלון הנ"ל לפניהם על אדמו"ר בזה"ל, על הגלון אור ישראל הנני אומר כדברי המדרש על שאל המלך ע"ה, כי הקב"ה אמר למלאכי השרת ראו בריה שבראתי בעולמי במוהג שבעולם בו, כן אנכי אומר ראו בריה שברא הקב"ה בעולמו. הגה הכל משהדלים ועמלים להודיע בעולם את טבעם וגדולתם. ועוד הם דוחגים ויראים פן חלילה יחשך להעולם עוד איזה ידיעה ממדות ערכם, והגלון אור ישראל, הוא עמל בחריפות נפלא, להסתיר מנג"א את גדולתו וכוחותיו הנפלאים:

אדמו"ר זוק"ל היה נאכה ומלעער מאוד על פרט הדור, על קנן התורה והיראה כי ירדו פלאים, פעם אחד ביום שמחת תורה, התבוננו עליו כי נפל אור פניו, שאלו אורו על ככה, הלא היום הוא ש"ס, ולריך לשמחה בשמחת התורה, ענה להם במתק שפתיו, היה אם יהיה לאיש איזה שמחה ולער ציחד משה עיניים נפרדים, הלא בהכרח הוא כי השמחה אשר תרין לבבו מפרט אחד, הפיג מעט את דאגתו ולערו מפרט השני, אכן כאשר יהיה השמחה והלצה נענין אחד כדומה אחד יש לו בן יחיד, נעלה מאוד בכל המעלות החמורות, אשר נפש אביו קבורה בנפשו וישמח בו מאוד, וכאשר יקר מקרה כי זה הבן ההנהגד יהיה חולה מוכון ר"ל, יסתכן כי שמחתו בצעו הפיג את דאגתו ופלאונו מתחלתו, הלא עוד נספך הוא, כי כל עת אשר יעלה בלבבו זכרון במו האהוב ומעלותיו החמורות, עוד נכפל לערו ויוגו:

בן הדבר היום יש לנו לשמחה בחורטיו הקדושה, אולם לעומת זה התעורר רגשי

סא

נתיבות אור

בהתפעלות עמומה עד אשר נמס לבניו. והוא היה בוכה הרבה מאוד. והיה מעיר ומעורר אותנו להכין ח"ע לבקש רחמים מלפניו ית"ש. על עיני הרוחנים. וע"כ באמצע ההתעוררת היה אומר מתחילה איזה פסוק משבחנו של מקום. ואח"כ איזה פסוקי דרחמי. כמו השיבנו ה' כו' לב טהור כו'. ואנחנו עמו להתפלל ביחד בצבור על ית"ר הרוחני. להסיר לב האבן מבשרינו ולטקס לבבנו לעבדו באמת:

ואדמו"ר זק"ל היה מחזיק את התפילה הזאת. לענין נעלה מאוד ברחמינו. ויסודו היה עפי' דברי חז"ל ברי"ה דף י"ח וביבמות דף מ"ט. דרמי שם קראי כתיב מי כה' חלקינו בכל קראינו אליו. וכתוב דרשו ה' בהמלאו. ומשי כהן ביחוד כהן בצבור. ויחיד אימת אמר רבא ז"ל חלו עשרה ימים שביין ר"ה ליוה"כ ע"ש. ומצאנו מזה כי כח תפילת הצבור בכל השנה הוא בערך הזמן של עשי"ת. אשר הנביא אמר דרשו ה' בהמלאו כו'. ופ"כ כאשר עדה שלימה של עשרה יראי ה'. יכונו דעתם להתפלל ביחד על ית"ר הרוחני. הוא ענין נעלה מאוד. וחובל לפעול הרבה:

ובן פ"א בהיות אדמו"ר זק"ל בימים הנוראים מחוץ למדינה: הגה במכתב אשר כתב לתלמידיו ומקורביו. להעיר לבבם על ההכנה. לעמוד במשפט ביום הדין לפני כסא שופט דק. כתב באמצע המכתב וז"ל הק'. חנן מה לעשות לכותל ברזל המפסיק — הוא רוח הטומאה המלפפת ומעכרת רוח האדם כו' — אחת היא — אשר גם הכסיון יורינו — היא לשפוף הנפש חל ה' ית"ש בעשרה. חל מרכז הלוה. לקוב חור קטן בכותל הברזל הלזה. דבר קטן ונקלה הוא ופריו רב. וכאשר אנכי בעת איש מודד מנמקימו. אין בידי להשיג לזה יו"ד. בזאת הגני להזכיר את כבודכם. ולזרוזם בעת אשר נאני לכם ועודכם צידכם (שבת דף קנ"א) להחאסף בעשרה כנ"ל כו' עכ"ל:

והעזרה על כל הוא מה שזכה וזוכה את הרבים בלימוד היראה והמוסר. כי הגה את כל כמות גאונים וחידים חבדו ספרי

ונחגלגלו הדברים על אורות אדמו"ר זק"ל. אחי האיש בזקנו. ואמר לו תלמינו לי. כי כל מה שנמצא בקרבנו מעט יראה ה' ית"ש. הוא מירי קדוש ישראל זק"ל אשר בימי עלומי זכותי להיות ממקורביו:

ביחוד השפיע מרוחו על תלמידיו. אשר הסתופפו צלילו. וחסו בלל דליותו. כי משל ילדותו בעודו נער לימים. כבר נלון חליו רבים מגדולי תורה. להסתופף בלל הדרכו. ולשמוע ממנו דברי חכמתו והשכלתו ביראה ה' ועבודתו ית"ש. ומגדולי תלמידיו אשר ידע כי הם כלים עלולים ומוכשרים לקבל שפעו, נהן נפשו עליהם ביותר. ליחד עמם הדבור. וללמדם דרך ה' ומדות רצויות. ולהורם דעת חבונות בחורה ויראה ה' טהורה:

הנה מלבד אשר היה דורש ברבים במקלות פס. היה דורש גם ביחוד לפני תלמידיו. יסוד דרושיו. לא היה לפרש פסוקים ולישב מדרשים. כ"א דברים אשר הרה והגה מלבו. חקירות עמוקות בדרכי עבודת ה' ית"ש. ובשכר ועונש ודרכי המדות. וכאשר היה דורש כמה שעות. לפעמים הליבש איזה רעיון. במליט הכחוב או איזה מאמר רז"ל. כח שפתיו היה מורא מאוד. כמעט בכל דרושיו לא זו מפיו שבר ועונש. וע"כ החיה נפשות רבות חיי הנפש:

והנני להזכיר בזה מסדר דרושיו לפני תלמידיו. הגה כאשר זכינו לעמוד לפניו בפה ק"ק. היה זמן רב אשר אדמו"ר זק"ל. היה עוזר בכל ימי השבוע בפרישות והתבודדות. בעיר אלעקסאט הסמוכה לפה. מעבר לנהר נימנען. ורק בכל ש"ק היה בא לביתו פה העיר. ואז מהתלמידיו המקורבים אליו ביותר. ה' הולכים פ"א בכל שבוע אליו. אל מקום התבודדותו. עדה שלימה של עשרה. ואחרי אשר התפללו מנחה. התעטף אדמו"ר זק"ל בטלית. והתחיל לדרוש לפניו ביראה ה' ית"ש כדרכו בקדש. ולפעמים היה דורש כמה שעות. ובאמצע הדרשה החל להגיד דברי כבושין ההתעוררות מעיני רוחנים.

נתיבות אור

וזה אשר כתב לי ידידי ורעי הרב כו' כו' מהו' נפחלי אמשטרדם י"י מפנה יליד סאלאנט. אחד מגדולי תלמידיו של אדמו"ר הגאון זצוק"ל. על דבר רבו של אדמו"ר הגאון החסיד קדוש ה' נכבד מרנח יוסף זוגדיל מסאלאנט זצוק"ל. וז"ל הרב"ג הנ"ל. הגה מש"כ אדמו"ר זצוק"ל בהקדמת ס' חבונה בשולי היריעה. וילקחי מים ע"י מורי הרב מ' יוסף זוגדיל היושב בירושלים חוב"ב. ועד כה לא הגעתי לקרסוליו כו' עד למען ישמעו הבע"ב וילכו באורחותיו. הגה פה על הגליון קילר אדמו"ר הסיפור מן מורו הרב החסיד מוהרי"ז זצוק"ל. וכמש"כ שם הארכתני מעט במעלת האדם הגדול הזה כו'. ואף כי במילין קארים כלל הרבה מעלותיו ודקותיו וזה בכלל. אך בפרטות היה אדמו"ר מאריך בסיפורי מעשיו האיש הזה. מעשיו ודקותיו והסודותו עד להפליא. כי מעשי נדקותיו היה נפלאים מזהיל כל שומעיו :

מקומו ודירתו היה בעירנו סאלאנט. פעם אחת מלאו אותו בלילה שמושה בדיו מרלפת אבנים ברחוב אחד מלוכלך בטיט ורפש לכבוד אצו שהיתה מהלכת ועוברת שם המיד לבית המדרש. כן פגע אחת מלאו אותו עומד לאל הדלת קטן שחצור שלו. וצירו פטיש ומסמורים ונכה בפטיש בנסמורים צריזות. ומדע אח"כ טעם העסק. מפני שנתקלקל המנעל והיה נסגר מאליו. עד שהעניים המסארים על הפתחים. לא יוכלו לפתוח הדלת. והוא נגד הנמ' בצ"צ דף ז' לנימרח דבית שער מעליהם היה וכו'. ה' דאית ליה שתחת כו' :

בן ספרו נמנו הרבה מילי דחסידותא כינאא באלו עד להפליא. וכמו גודל גבורות נדקותיו ופרישותו והאצבה והיראה שהיה בוער בקרבו בפנימיות. כן היה גודל עמלו להיות הנגע לבת לכל יכירו בו מלאוה בחיניות. עד כי אנשי העולם שלא היו מכירים אותו. למראה עיניהם שפטו אותו לאיש פשוט :

בי לא היה נהנה מן החורב. לקבל מן העולם כנהוג. רק נחפזים מניע כפיו. ומי בדחקות

ספרי יראה ומוסר. למען ללמוד ולהנות בהם ליראה את ה'. וכן כמה גאונים וחסידים הוזכרו על הלימוד בספרי יראה ומוסר. ככ"ז לא היה להלימוד הזה מהלכים בין החיים. וכמעט נשכה זכרו, עד אשר בקע כשחר אור ישראל וקדושו זצוק"ל. הוא החזיר העטרה ליושנה. ופרסם בעולם את חובת לימוד היראה והמוסר. ומשמיה זכו ליה. לזכות בזה את הרבים. ולפסול ישועות בקרב הארץ לחיי הנפש. וכמבואר באורך בהקדמה. וכן במאמרי ע"ד לימוד היראה והמוסר :

והנה אדמו"ר זצוק"ל את אשר חשב כי הוא רטון ה' ית"ש. לא מנע אותו שום דבר. ולא עמד לו לשטן על דרכו. ומה גם לזכות את הרבים. ידוע כי לעת זקנותו כחת את רגליו לעיר פאריז. לחקן שם חזיה דבר אשר חשב כי זה יהיה זכות הרבים. והתגלגל שם החת דוחק גדול במאור ובמזוק. יען כי לא קבל שם מחנה משום אדם. רק אשר נשלח לו ממדינתו פרנסתו המלומדת. וליוקר הדירות שם ושאר צרכי החיים. היה דר במדר אחד צד אשר לא יאומן כי הוא בכה אנושי להיות שם. וכן היה חסר לו לשאר צרכי החיים. וכ"ז סבל מפני רטון ה' ית"ש :

שמעתי מפיו הקדוש כי סיפר לי כי בהיותו בפאריז. פעם אחד החליק את רגליו ונפל מהמדרכות במדומה משני מכפלות. ובאשר דימנו אותו מעל הארץ. כמעט לא היה בו רוח. וה' ית"ש עשה עמו נס ולאחר ימים שב לאיתנו. כאשר סיפר לי המעשה. אמר לי בזה"ל. אנכי לא נפל לבי בקרבי ולא פחדתי פחד. כי כאשר ישיבתי בפאריז חין לי שום גניעה עלמית כ"א רטון ה' ית"ש. לא יוכל פאריז להזיקני :

הן אלה קטות דרכיו בקדש. כי מי יוכל לספר הודו. וכל פעולת נדיק בעודו. ילמדו יראי ה' דרכו וילכו באורחותיו. ולאחוז בקצה סכסני מעשיו ומדותיו. הכ"ד תלמידו הנרעם ונשחד מוזכרן כמו הקדוש. **יצחק ביהר"ש בלאזער :**

נתיבות אור

סב

עד קצה האחרון ויש עוד סיפורים ממדת העטות
של חקלר הגליון מהכיל :

בן עמל ויגע במדת הבטחון, וספרו ממנו
מעשים נוראים ונפלאים ממדת בטחון
שהיה משתמש בו והשיג דברים אף למעלה
מן הטבע שהיה מביא כל שומעיו, כאלה
וכאלה ספרו ממנו גדולות ונפלאות חוקק
וזכירו וטובס חסידותו, וכן ארמו"ר זוק"ל
היה מספר ממנו גם פרטי מעשיו. איך היה
בדקדוק עולם ובהשקפה גדולה ודברי חסידות
אשר אין עולה על לב בני אדם, דרך משל
פעם אחד היה מדבר עם אנשים בימי חנוכה,
ובחור הדברים הוכיחו בסיפורם דבר אחד של
לער, ואמר להם הם! כי אין להזכיר דבר של
לער בימים אלו, כיון שחלל אחרו ימי חנוכה
בהספד. וכן בכל דבר ודבר וכמשי"ב בס' מסילת
ישרים שזה עיקר החסידות שתארוהו חז"ל
עושה נחת רוח ליוצרו להבין דבר מדבר לעשות
לפון קונו :

פעם אחד הלך לו במקום גינות ושדות
של ישראל. ובעברו לפני השדות והגינות
החבונות בו שהגית אלבעו על חוטמו ודחק
אותו הרבה. ותמחו על זה. אח"כ נודע
להם טעם הדבר. מפני שדרכו היה בכל
לימוד לחפש ידיעת המעשה וכמ"ס בחבונה
שם בהקדמה. והנה חז"ל אמרו בריש ב"ב
אסור לאדם לעמוד צדקה חבירו בשעה שהיא
עומדת בקמותיה. ופרש"י אסור בו' שלא יזיקנו
צעין רעה ע"ש. ויען כי לפעמים אי אפשר
להזהר מבלי להסתכל כרעו. והנה צדקות דף
כ"ה אמרו שם האי מאן דעייל למחא בו' ואי
דחיל מצינא צ"ש דיליה. לוחי אפרפא דנמירא
דשמאליה ע"ש. לכך עשה עכ"פ תקנה זו :

גם מזה לא הגיח ידו לקיים עשה לך רצ וקנה
לך חבר. כידוע היה חלמיד מובהק של
הגאון הגדול החסיד רשכבה"ג מוהר"ם זוק"ל
מואלאזין והיה נוסע אליו המיד וקבל ממנו
דרכו בקדש. ואחרי שנסתלק הנה"ח מוהר"ם
זוק"ל לגני מרומים ונשבע אז מגדל חסידותו
של הגאון ה' רשכבה"ג מוהר"ם איגר זוק"ל.
כתה החסיד מהר"ז אח רגליו לעיר פוזנא .

בדחקות. ולא היה לו פרנסה קבועה. רק פעם
החזיק חלמיר. ופעם התעסק בחיז מסחור.
לעיר מעמל בפרייסין הסמוכה. ובאמצע היה
נוסע ללמוד בפרישות על משך שנה. פעם אחד
נסע ללמוד בפרישות בעיר מיר. ולמד שם
חורה שנה חמימה. ולמד חורה מחור הדחק
בהאלה צ' זקבים לכל שבוע :

בן סיפרו מגדל ענותותו עד שהיה מפליא
ומביא כל שומעיו. כאשר נסע בחורה
מעיר מיר לשב לביתו ולעירו סאלאנט, נזדמן
לו לנסוע יחד בעגלה עם אנשים סוחרים
שנסעו לעיר מעמל לרגלי מוכרים, אשר לא
ידעו ולא הכירו אותו, ולמראה עיניהם החזיקו
אותו לחיש פאוס עני הדיוט. האנשים הסוחרים
לא היו מאנשי היראה, וכל הדרך לעגו עליו
והרבו עליו דברי שחוק וללון, ויהי בדרך
במלון, החסיד הג"ל שכב לישן על חיזה ספסל
בדרך העניים הפחותים, הסוחרים הג"ל כעוב
לכם התלחשו יחד, הנה העני הפחות הזה
ישן, נגיע נר דלוק אל זקנו לשרוף מעט שער
זקנו וכן עשו, וכאשר הרגיש החסיד הזה בחור
שנחו, פתאום שמעו קול דבור יולא מפיו
לאמר. עוד מעט" כי נחשור בקרבו השמחה
מן הבזיון הגדול הזה שמקבל מהם, כמעט
קט חרדו ונבהלו, אכן כז"ל לא שמו אל לבם
וכל הדרך שחקו ולעגו ממנו באין מעור לרוחם.
האנשים הסוחרים באו לעיר מעמל ונחשבו
שם לרגלי מוכרים :

והחסיד מהר"ז הג"ל שב לעירו, והתחיל
אז לעסוק בחיזה מסחור, ובהמשך
הימים נקרה ג"כ לעיר מעמל, פעם אחד
פגעו האנשים הסוחרים בשוק את החסיד הג"ל,
והנה הוא מודבר וממתין סוד עם איש אחד
גדול ונכבד מאוד, ויהמרו האנשים איש אל
רעהו. וכאשר חקרו אחריו נודע להם כי זהו
הגאון החסיד מהר"ז קדוש ד' מכובד, ובאו
ונשתטחו לפניו ובקשו ממנו שימחול להם על
אשר עשו לו בדרך נסיעתו עמהם, ונעתר
להם ומחל להם אך בהנחי שיקבלו על עצמם,
שלא ללעוג ולהתלוצץ משום אדם כל ימי
חייהם, וכן היה נוהג תמיד לברות מן הכבוד

המוסרי. הנה כאש צוער ירדה חוך חדרי לבו. והחל לעסוק גם בלימוד הזה. ועלינו להתבונן מה פרי עשה לימוד המוסרי בלש